

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการศึกษาควบคู่กับภาครัฐมาโดยตลอด ในอดีตรัฐมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงเปิดโอกาส และส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ดังนั้น การศึกษาเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ และพัฒนาประชากรส่วนหนึ่งของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ ผลผลิตด้านทรัพยากรบุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนจำนวนมากได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา สร้างความก้าวหน้าให้แก่ประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การเมืองการปกครอง จนเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศชาติตลอดมา (แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10, อินเทอร์เน็ต, 2549)

ปัจจุบันนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชนเป็นเจตนารมณ์ของรัฐที่ปรากฏชัดเจนทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของเอกชน ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 43-46 ได้กำหนดเรื่องการบริหาร และจัดการศึกษาเอกชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้เอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ทุกระดับ ทุกประเภท (จรินทร์ ลักษณะวิศิษฏ์, 2552, หน้า 10) รวมถึงนโยบายของทางกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการลดบทบาทการจัดการศึกษาลง โดยได้ตั้งเป้าเพิ่มสัดส่วนการศึกษาเอกชน ต่อภาครัฐจากเดิม 20: 80 เป็น 30: 70

การจัดการศึกษาของเอกชนจะมีส่วนช่วยให้เด็กไทยเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้น แต่หากมองในด้านคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติแล้วจะพบว่า การจัดการศึกษาของไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงในด้านคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติของ IMD (International Institute for Management Development) ได้จัดให้การศึกษาของไทยมีคุณภาพอยู่ในลำดับที่ 46 จาก 60 ประเทศ (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, อินเทอร์เน็ต, 2550) รวมถึงการจัดดัชนีการพัฒนาศักยภาพกรรมมนุษย์ประจำปี 2549 ไทยอยู่ในลำดับที่ 74 จากทั้งหมด 109 ประเทศ และที่สำคัญ

ผลสรุปของการประเมินคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) จำนวน 30,010 แห่ง ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า นักเรียนไทยยังขาดความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรการศึกษารวมถึงขาดทักษะในการทำงานและเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, อินเทอร์เน็ต, 2550) จึงจำเป็นที่ระบบการศึกษาของไทยจะต้องมีการพัฒนาให้มากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพ และปริมาณ (อรุณ จันทวานิช, 2551, หน้า 22) ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบการศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้ และการศึกษาก่อนประถมศึกษาเนื่องจากในเวลาตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 7 ปี เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้ของมนุษย์ เพราะการพัฒนาสมองของมนุษย์ในช่วงวัยนี้จะพัฒนาไปถึง 80% ของผู้ใหญ่ จึงเป็นช่วงสำคัญในการวางรากฐานสติปัญญา ความสามารถ ความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของบุคคล จึงคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะก้าวหน้าได้มากขึ้นน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางรากฐานให้แก่บุคลากรในประเทศตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, อินเทอร์เน็ต, 2551)

การประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ก่อนประถมศึกษาจำนวน 13,356 แห่งของ สมศ. พบว่า มีสถานการศึกษาที่ได้คุณภาพในเกณฑ์ดี คิดเป็นร้อยละ 44.5 ในขณะที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ อีกกว่าร้อยละ 55 อยู่ในระดับที่ได้มาตรฐาน ไม่เกินขั้นต่ำ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, อินเทอร์เน็ต, 2550) โรงเรียนเอกชนในสังกัดของอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร เป็นอีกหนึ่งกลุ่มสถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาและเป็นโรงเรียนที่ต้องเข้าสู่การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน

เนื่องจากโรงเรียนเอกชนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานครที่มีนโยบายการศึกษา เน้นคุณค่าแห่งการจัดการศึกษาคาทอลิก ในการร่วมมือกับสังคมและประเทศชาติ เพื่อการพัฒนาตนเอง และยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และประสิทธิภาพการทำงาน รวมทั้งต้องการให้โรงเรียนเป็นองค์กร ที่สามารถพัฒนาตนเอง ในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมท้องถิ่นของตน และส่วนรวมด้วยการมีปฏิสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อชุมชน และน้อมรับการมีส่วนร่วมจากชุมชนของตนมุ่งพัฒนาคุณภาพครูและการสอน ส่งเสริม สวัสดิภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของครู ให้อยู่ในสถานภาพที่ดี ตามสมควรแก่อัตภาพ และค่าครองชีพของสังคม (โรงเรียนอัครสังฆมณฑล, อินเทอร์เน็ต, 2551)

จากการศึกษางานวิจัยของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ทำให้ทราบว่า พฤติกรรมผู้นำ มีความเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลขององค์กร ไม่ว่าจะเป็งานวิจัยของ เปรอร์รี่ และสมิธ (Purkey & Smith, 1986, pp. 427-452) ได้รวบรวม และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

พบว่า การที่ครูใหญ่มีพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการดี เป็นพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน และการिता (Garita,1986, p. 1546) พบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผล ครูใหญ่จะสนับสนุนครูรวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ดี

การศึกษาภาวะผู้นำในแง่ของพฤติกรรม หรือที่รู้จักกันในชื่อทฤษฎีเชิงพฤติกรรมของผู้นำ (behavior theories of leadership) เป็นการศึกษาเพื่อจะหาว่ารูปแบบความเป็นผู้นำ (leadership style) หรือพฤติกรรมการแสดงออกที่ดีที่สุดของผู้นำควรเป็นอย่างไร เมื่อค้นหาค้นพบแล้วก็จะได้พัฒนาให้ผู้นำใช้รูปแบบความเป็นผู้นำนั้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ดังนั้นผลการศึกษาถึงพฤติกรรมผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในแง่ของการนำไปใช้เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้นำของโรงเรียนเอกชนก่อนประถมศึกษาแต่ละแห่งยังสามารถนำไปปรับใช้กับองค์กรของตน เพื่อให้ประโยชน์สูงสุดในการบริหารงาน สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป็นเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาสังกัด อัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ด้านคือ พฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์ และพฤติกรรมแบบมุ่งงาน

1.2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร 3 ด้านคือ ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความสามัคคีของครู

1.2.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำโรงเรียนเอกชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร

1.3 สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมผู้นำส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัด อัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยมีขอบเขตด้านเนื้อหาโดยทำการศึกษาพฤติกรรมผู้นำของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพมหานครและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา ตามแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ดังนี้

- 1) พฤติกรรมผู้นำ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของเบรกและมูตัน (Blake & Mouton) (1964, p. 114) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐโอไฮโอ (Ohio State University) จำนวน 2 ด้าน คือ
 - (1) พฤติกรรมผู้นำ แบบมุ่งสัมพันธ์
 - (2) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน
- 2) ประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, pp. 384-387) ในการประเมินประสิทธิผลขององค์กร 3 ด้านคือ
 - (1) ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน
 - (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - (3) ความสามัคคีของครู

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร ได้แก่ ครูใหญ่และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร จำนวน 34 โรงเรียน แบ่งเป็นครูใหญ่ 34 คน ครูผู้สอน 2,600 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูใหญ่ได้มาแบบการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 34 คน ครูผู้สอนได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-609) โดยการสุ่มอย่างง่ายและเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้กลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอน จำนวน 335 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 369 คน

1.4.3 ตัวแปรที่จะศึกษา

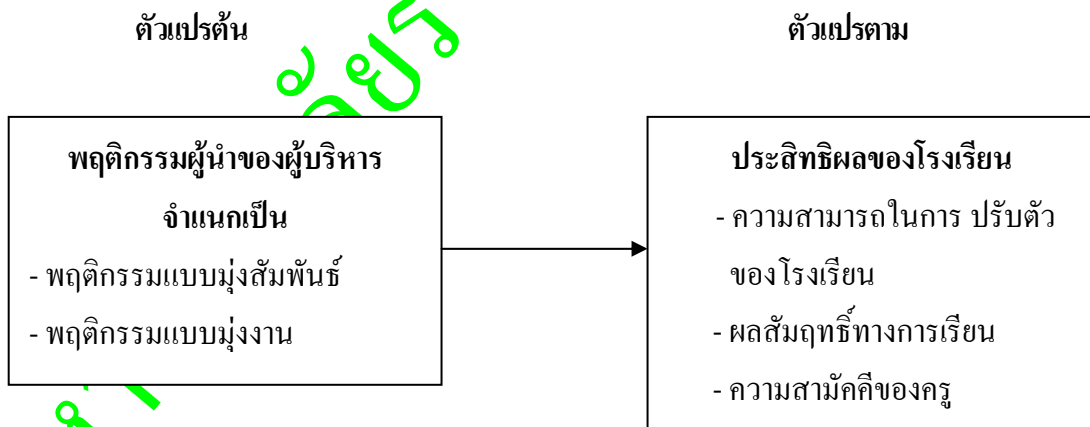
- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำจำนวน 2 ด้านคือ
 - (1) พฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์
 - (2) พฤติกรรมแบบมุ่งงาน
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 3 ด้านคือ

- (1) ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน
- (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- (3) ความสามัคคีของครู

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดจากแนวคิดของเบรกและมูตัน (Blake & Mouton, 1964, p. 114) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐโอไฮโอ (Ohio State University) ได้สรุปพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้นำ 2 ด้าน คือ พฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์ และพฤติกรรม แบบมุ่งงาน

สำหรับประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, pp. 384-387) ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลขององค์กร โดยพิจารณาจาก 4 ตัวบ่งชี้ คือความสามารถในการปรับตัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจในการทำงาน ความมุ่งมั่นในชีวิต โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์การศึกษาที่ได้เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน 3 ด้าน คือ ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความสามัคคีของครู นอกจากนี้ยังศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสำหรับผู้นำในการประกอบการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ จึงได้นิยามคำศัพท์ดังนี้

1.7.1 พฤติกรรมผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำมีการจัดหรือใช้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในที่นี้หมายถึงการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษาสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1) พฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์ หมายถึง ระดับที่ผู้นำให้ความสนใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ขอมรับ และเคารพในความเห็น และความรู้สึก ตลอดจนมีความเชื่อมั่นในตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำที่มีพฤติกรรมเน้นคนสูง จะเป็นผู้นำที่มีความเป็นมิตร พร้อมจะสื่อสารอย่างเปิดเผย พัฒนาทีมงาน และดูแลให้พนักงานมีความเป็นอยู่ที่ดี

2) พฤติกรรมแบบมุ่งงาน หมายถึง ระดับที่ผู้นำให้ความสนใจต่องาน และกำกับให้พนักงานทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบนี้จะเน้นการออกคำสั่ง การวางแผนงาน การกำหนดเส้นตาย และตารางการทำงานที่ชัดเจนให้แก่พนักงาน

1.7.2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลสำเร็จของการบริหารงานที่บรรลุถึงเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1) ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินงานภายในโรงเรียน ในด้านการบริหารในเรื่องของการกำหนดนโยบายการใช้นวัตกรรม หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลง เพื่อให้โรงเรียนก้าวทันกับสภาพแวดล้อมและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พัฒนาการของนักเรียนที่แสดงออกทางด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม-จิตใจและสติปัญญา โดยรวมตามเกณฑ์ของโรงเรียนสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร

3) ความสามัคคีของครู หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของครูในโรงเรียน ซึ่งจะพิจารณาได้จากความร่วมมือ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การยอมรับนับถือกัน การร่วมกันปรึกษาหารือ การทำงานเป็นทีม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือร่วมกันวางแผนที่จะพัฒนาโรงเรียนและมีความสุขในโรงเรียน

1.7.3 โรงเรียนเอกชนสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่จัดการเรียนการสอนภายใต้ความรับผิดชอบของสภาการศึกษาคาทอลิกซึ่งมีจำนวน 34 โรงเรียน

1.7.4 **ครูใหญ่** หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเอกชนสังกัด อัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร

1.7.5 **ครูผู้สอน** หมายถึง ครูที่ได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายจากครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร

1.7.6 **การศึกษาก่อนประถมศึกษา** หมายถึง การพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ให้มีพัฒนาการ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์

1.7.7 **โรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา** หมายถึง สถานศึกษาสังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสามัญศึกษาที่จัดการเรียนการสอนก่อนประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี